

Anmeldelser – om barn

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Fra barndommens historie

Ørnulf Hodne

Barndom i Norge gjennom tusen år

272 s, ill. Oslo: Cappelen, 2003. Pris NOK 399
ISBN 82-02-21658-3

Folkeminnegranskeren Ørnulf Hodne er en flittig skribent. År etter år øser han av sine kunnskaper og lar det lesende publikum få innblikk i spennende kapitler fra norsk kulturhistorie, delvis oppsnust

fra arkivenes rikholdige gjemmer. Tidsskriftet har allerede gitt en omtale av hans bok om ekteskapet (1), og den foreliggende bok og anmeldelse kan på en måte anses som en naturlig fortsettelse av denne.

Det er nesten underlig å forestille seg at barnets rolle i samfunnet er blitt så endret i vår egen tid, sammenliknet med det vi vet om barndommen i gamle dager. Gjennom store deler av den epoken som forfatteren omtaler – fra middelalderen og frem til midten av 1900-tallet – har barnet blitt betraktet som «små voksne» og behandlet deretter. Det er f.eks. en tankevekker at de oppdragelsesmetodene som man aksepterte ved landets barnehjem så sent som i 1950-årene, nå avsløres i pressen som rystende barnemishandling.

Hodne forteller levende om middelalderens syn på barnet, i den grad vi vet noe om det gjennom sagalitteraturen, om heden-dommens utbæring som en nødløsning for at familien skulle overleve, om den kristne dåpen, det kompliserte fadderskapet, kampen mot sykdom og død. Vi stifter bekjentskap med barnets og ungdommens levekår og skikker i dansketiden, på 1800-tallet og frem til vår nære fortid. Riktignok er det siste kapitlet i boken kalt *Barnets århundre*, men sannelig har mange – selv etter krigen – opplevd sult, sykdom og hardt arbeid som en del av hverdagen, på en måte som ikke har vært vårt samfunn verdig, og hvor barnet som oftest var den rettsløse part.

For en som har fulgt Hodnes forfatter-skap gjennom disse årene, synes denne boken å være hans høydepunkt i kulturfor-midling. Ja, enkelte deler av den er faktisk ikke noe å si på: kvalitetspapir og et vell av illustrasjoner, til dels i farger. Cappelens

bilredaktør Marion Dybing kan sette nok en fjær i sin hatt.

Skal man absolutt kritisere noe, så må det være tidens uskikk å skulle sitere saga-tekster og kvad på nynorsk. De blir neppe mer «norske» av den grunn, og de finnes også på bokmål! Likeså savner anmelderen en nærmere redegjørelse for de mange sitater som åpenbart stammer fra en større innsamling av norske folkeminner. Jeg tror nok at mange lesere vil vite mer om hvor dette skriver seg fra.

Alt i alt en velskrevet og interessant bok for den som vil vite mer om barnets fortid i vårt land.

Per Holck

Anatomisk institutt
Universitetet i Oslo

Litteratur

1. Holck P. Ekteskapets historie. Tidsskr Nor Lægeforen 2003; 123: 1902.

Samfunnet påvirker barns helse

Vibeke Bing

Små, få och fattiga

Om barn och folkhälsa. 311 s. Lund:
Studentlitteratur, 2003. Pris SEK 370
ISBN 91-44-02335-9

Dette er en spennende bok om barn og folkehelse. Forfatteren som er både sosionom og førskolelærer har arbeidet og forsket ved Nordiska hälsovårdskolan i Göteborg. I boken samler hun sine erfaringer og kunnskaper

om hvordan samfunnsforholdene påvirker barns helse og oppvekstvilkår. Slik sett burde kanskje boken vært anmeldt av en sosialmedisiner, men også vi som arbeider som barneleger trenger å bli minnet om hvordan økonomiske og politiske forhold har en direkte effekt på våre barn, ja kanskje enda tydeligere enn på den voksne delen av befolkningen.

Til tross for en 80 % reduksjon i dødeligheten blant barn fra 0–14 år de siste 40 årene, øker sykkeligheten med f.eks. allergi, diabetes og ikke minst psykosomatiske og stressrelaterte sykdommer. Hele 20–40 % av barns uhelse kan forklares ut ifra foreld-

renes sosiale posisjon. Det er tankevek-kende tall forfatteren legger på bordet fra våre sosialdemokratiserte samfunn. En rekke andre risikofaktorer diskuteres, likevel tar forfatteren fortjenestefullt til orde for at termen risikobarn ikke skal brukes. «Det er usakelig og kanskje også usmakelig å betrakte barn som risikobarn».

Likevel er barnas situasjon i vårt og fremtidens samfunn på mange måter bekymringsfull. Prisen for velstandsutviklingen har på mange måter vært at antall barn er blitt redusert. Vi hører stadig om hvor vanskelig det vil bli å ta vare på vår etter hvert aldrende befolkning. Og når barna blir fattigere, øker også sykkeligheten. Fattigdom er i dag den største trusselen mot barns helse i hele verden. Det paradoksale er at selv om levestandarden øker i et land, vil sykkeligheten blant barn øke dersom kloten mellom de sosiale lagene blir større. Vi vet at forskjellene er blitt større også i vårt land de siste årene.

Boken har en rekke angrepsvinkler for å belyse hvordan barnehelse påvirkes. Ikke minst er det korte avsnittet om menneskesynet interessant. Her fremheves verdien av det humanistiske menneskesyn, hvor menneskets likeverd, respekt og autonomi blir verd-satt. Det påpekes hvordan determinisme og teknokrati kan representere trusler mot dette, men data som underbygger dette, mangler.

En ledetråd gjennom boken er hvordan tingene henger sammen. Levestandard, sosiale nettverk, vennskap, familie, kjønn, tillit og innvandring er alle eksempler på faktorer som påvirker helsen. Den siste delen handler om hvordan helsefremmende arbeid kan implementeres. Hvilke strategier skal velges? Det kan skje gjennom deltakelse og beslutninger i nærdemokratiet, ved å skape helsefremmende skoler og sykehus, og ikke minst gjennom en aktiv barnepoli-tikk. Det siste er et viktig budskap til våre politikere og særlig vår barne- og familie-minister. Vi lever i et land som har en sjelden tafatt barnepolitikk, og slik har det vel vært stort sett uavhengig av hvilke regjeringer som har hatt makten. Tenk om vi kunne få politikere som virkelig hadde interesser og visjoner for å bedre barns oppvekst og helsetilstand? De som er inter-esserte, kan jo begynne med å lese denne boken, som har et vell av informasjon.

Ola Didrik Saugstad

Pediatriisk forskningsinstitutt
Rikshospitalet